

УДК 004.89:347.78(477+73+510)

Маслова-Юрченко Катерина Олександрівна

кандидат юридичних наук,

*асистентка кафедри цивільно-правової політики, права інтелектуальної власності та інновацій
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Maslova-Yurchenko Kateryna

PhD, Assistant Lecturer of the Department of

Civil Law Policy, Law of Intellectual Property and Innovation

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0002-9114-4506

Музика Тетяна Олександрівна

кандидат юридичних наук,

*асистентка кафедри цивільно-правової політики, права інтелектуальної власності та інновацій
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Muzyka Tetiana

PhD, Assistant Lecturer of the Department of

Civil Law Policy, Law of Intellectual Property and Innovation

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0001-5267-0987

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-3-9759

АВТОРСЬКІ ПРАВА В НАВЧАННІ ТА ВИКОРИСТАННІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ПРАВАЗАСТОСОВНА ПРАКТИКА ТА ЕТИЧНІ ПИТАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

COPYRIGHT IN TEACHING AND USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE: LAW AND PRACTICE WITH ETHICAL ASPECT IN UKRAINE AND ABROAD

Анотація. Статтю присвячено дослідженню питань теорії та практики у сфері навчання та використання штучного інтелекту. Із використанням формально-юридичного, порівняльно-правового, системно-структурного, аксіологічного та телеологічного методів досліджено чинне законодавство України, яке регулює питання виникнення авторських прав та прав особливого роду, що пов'язані з використанням штучного інтелекту, а також зарубіжні законодавство та правозастосовну практику у цій сфері з огляду на засади справедливості, добросовісності, розумності, а також етичну проблематику. Розглянуто дві позовні заяви, подані в США, про захист прав авторів, чії твори, художні та літературні, використано для так званого «навчання» моделей генеративного штучного інтелекту, які, відповідно, генерують зображення та тексти. Розглянуто аргументи й приклади, якими позивачі обґрунтовують свої вимоги, підкреслено, що мова йде як про порушення майнових прав авторів, так і про особисті немайнові аспекти авторства, ціннісні та етичні.

Досліджено доводи компаній-розробників штучного інтелекту стосовно можливих змін у чинне законодавство США стосовно використання творів для навчання штучного інтелекту. Основним аргументом є необхідність забезпечення розвитку інноваційних технологій в суспільних інтересах. Водночас у статті підкреслено необхідність забезпечення балансу між суспільними та державними інтересами, інтересами ІТ-компаній та правами авторів, що залежатиме від сфери потенційного застосування штучного інтелекту та її впливу на економіку держави.

Проаналізовано також питання авторських прав на результати використання штучного інтелекту, акцентовано на оригінальності, оціночному понятті, яке дає змогу відмежувати твори від об'єктів права особливого роду. Зауважено, що судовою практикою по наданню авторсько-правової охорони в КНР відрізняється більшою ймовірністю такої охорони

для об'єктів, згенерованих штучним інтелектом, однак більш вираженим й етичним здається підхід, який запроваджено й в Україні, де автором твору може бути лише людина.

Ключові слова: авторське право, штучний інтелект, добросовісне використання об'єктів інтелектуальної власності, оригінальність, оціночні поняття, твір, об'єкти, згенеровані штучним інтелектом, інновації, етичні норми, етичний маркетинг.

Summary. The article is devoted to issues of theory and practice in the field of learning and using artificial intelligence. With the use of formal-legal, comparative-legal, systemic-structural, axiological and teleological methods, the current legislation of Ukraine, which regulates the issue of copyright and special rights related to the use of artificial intelligence, as well as foreign legislation and law enforcement practice, was studied in this area, taking into account the principles of justice, good faith, reasonableness, as well as ethical issues. Considered two lawsuits filed in the US to protect the rights of authors whose works, artistic and literary, were used to so-called «training» models of generative artificial intelligence, which, respectively, generate images and texts. The arguments and examples used by the plaintiffs to substantiate their claims are considered, and it is emphasized that it is a question of violation of property rights of authors, as well as personal, non-property, valuable and ethical aspects of authorship.

The arguments of companies developing artificial intelligence regarding possible changes to the current US legislation regarding the use of works for training artificial intelligence have been studied. The main argument is the need to ensure the development of innovative technologies in the public interest. At the same time, the article emphasizes the need to ensure a balance between public and state interests, the interests of IT companies and the rights of authors, which will depend on the field of potential application of artificial intelligence and its impact on the state economy.

The issue of copyright on the results of the use of artificial intelligence is also analyzed, with an emphasis on originality, an evaluative concept that makes it possible to distinguish works from objects of a special kind of law. It is noted that the legal practice of providing copyright protection in the PRC is characterized by a higher probability of such protection for objects generated by artificial intelligence, however, the approach introduced in Ukraine, where only a person can be the author of a work, seems more balanced and ethical.

Key words: copyright, artificial intelligence, fair use of intellectual property objects, originality, evaluative concepts, work, objects generated by artificial intelligence, innovation, ethical norms, ethical marketing.

Постановка проблеми. Результати інтелектуальної, творчої діяльності людини, не маючи по суті матеріального характеру, є підґрунтям успішного функціонування сучасної економіки будь-якої цивілізованої країни. Повага до результатів творчості людини є одним із наріжних каменів інституту інтелектуальної власності зокрема та розуміння гуманізму в праві взагалі. Водночас розвиток інформаційних технологій, програмування, що так само потребує творчого інтелектуального внеску людини, а отже й самі є творами та/або об'єктами прав особливого роду. Із поширенням використання алгоритмів для генерування малюнків, текстів і навіть музичних творів, що привертають увагу, оцінюються споживачами як продукт, що має естетичну й матеріальну цінність, виникає питання про правовий режим цих об'єктів. Більше того, сучасна юридична практика свідчить про те, що питання правової природи об'єктів, створених за допомогою штучного інтелекту, та пов'язаних із нею наслідків уже перейшли з площини наукових досліджень та філософських міркувань у законодавство, зокрема й України, та конкретну юридичну практику. Так, всесвітньо відоме видання The New York Times подало позов [16] до низки компаній, які розробляють та використовують штучний інтелект для генерування текстів, крім того, подано колективний позов до компаній, які розробляють програмне забезпечення для генерування зображень [8]. При цьому варто зауважити, що позивачі аргументують свої позовні вимоги як

ціннісними мотивами, так і комерційною оцінкою збитків, фактично говорячи як про особистий немайновий, так і майновий аспект прав автора. Мова йде фактично про те, щоб змінити правове розуміння творчості в контексті розвитку технологій штучного інтелекту.

Повертаючись до чинного законодавства України про авторське право, яке натеper є дійсно одним із найсучасніших у світі, маємо констатувати, що, хоча в Законі України «Про авторське право і суміжні права» і містяться норми про правовий режим об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, внесено в законодавчу термінологію поняття оригінальності як ключової ознаки твору, проте, наприклад, умови використання інших творів для навчання штучного інтелекту визначено побіжно, з указівкою на «дотримання ним прав суб'єкта (суб'єктів) авторського права або суміжних прав, твір (твори) або об'єкт (об'єкти) суміжних прав якого зазнав (зазнали) використання у процесі генерування такого неоригінального об'єкта» (ч. 7 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права»). Але умови і порядок дотримання відповідних прав для використання творів для навчання штучного інтелекту в законі не встановлено.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним із правовим режимом генеративного штучного інтелекту та об'єктів, створених із його використанням, присвячена доволі велика кількість наукових розвідок. Дослідження у цій

сфері провадили як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Так, Г. Андрушук, який розглядав вплив застосування штучного інтелекту на економіку та право інтелектуальної власності [1], Ю. Бисага, Д. Белов, В. Заборовський [2], В. Волинець [3], А. Гуадамус [13], В. Девіс [10], Ю. Капіца [4], К. Міліцина [5] з'ясовували авторсько-правові аспекти використання штучного інтелекту, зокрема можливість правової охорони зображень, для створення яких у тій чи іншій мірі було використано штучний інтелект. А. Штефан ставить те ж питання, але вже в контексті дослідження чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права», який було прийнято 1 грудня 2022 року, зазначаючи, що «зображення та інші об'єкти, автономно згенеровані ШІ, не втілюють творчий задум певної людини. Це унеможливорює віднесення їх до сфери авторського права, яке поширюється лише на результати людської творчості, та водночас породжує питання, чи взагалі повинні охоронятися такі об'єкти і якщо повинні, то як належить їх охороняти» [7, с. 75]. Це питання вочевидь є одним із перших, яке виникає в дослідників у зв'язку з результатами використання штучного інтелекту і досі є дискусійним, однак правозастосовна практика, насамперед зарубіжна [8; 16], але яка безумовно вплине на стан охорони авторських прав в Україні, свідчить про виникнення ще однієї проблеми: дотримання прав авторів, твори яких використовуються для навчання генеративного штучного інтелекту.

У зв'язку з викладеним сформульовано такі завдання: зважаючи на чинні норми права і та сучасної етики, зробити висновки, по-перше, чи можна вважати виправданим фактичне копіювання творів (зображень, текстів) для так званого «навчання» штучного інтелекту та таким, що по суті тотожне навчанню людини, яке є випадком правомірного використання й копіювання твору. По-друге, чи об'єкти, згенеровані штучним інтелектом, мають таку саму цінність, як і твори, створені людиною.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безперечно, однією з визначних подій у сфері правового регулювання відносин, пов'язаних із використанням штучного інтелекту, є прийняття європейського Акту про штучний інтелект [9]. Цей документ став результатом кількох років обговорень та визначив певні межі та зобов'язання, зокрема й етичні, для розробників та користувачів штучного інтелекту з метою забезпечити надійний та передбачуваний результат такого використання, а також встановити основу для адаптації, наприклад, бізнесу до технологічних змін. Так, у п. 105 цього Акту зазначено, що великі генеративні моделі надають унікальні інноваційні можливості, але й створюють виклики для художників, авторів та інших творців, оскільки для розробки та навчання таких моделей потрібен доступ до величезної

кількості тексту, зображень, відео та інших даних. Тому будь-яке використання вмісту, захищеного авторським правом, потребує дозволу відповідного власника прав, якщо не застосовуються відповідні винятки та обмеження авторського права [9]. Подібне положення міститься й у вже згаданій ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Водночас виникає питання саме про механізми забезпечення правомірного використання даних для навчання штучного інтелекту.

Крім того, не можна не погодитися з твердженням, що, ймовірно, до кінця десятиліття значну кількість мистецтва, літератури, музики, програмного забезпечення та веб-контенту створюватиме штучний інтелект, а не традиційні людські автори. При цьому твори, створені за допомогою штучного інтелекту, кидають виклик переконанням про винятковість людини і нормативні основи авторського права, які досі пропонували щось для кожного. Авторське право може стосуватися етики та авторів, а також захисту так званого пото чола та особистих прав [12]. Іншими словами виникає питання про можливість і доцільність, зокрема з погляду етики, порівнювати твори людини та об'єкти, згенеровані штучним інтелектом, які можуть бути так само складними й естетичними.

Водночас Ю. Капіца, по суті розглядаючи ще один аспект правового режиму об'єктів, згенерованих штучним інтелектом, слушно зауважує, що варто зважати на комерційний попит на об'єкти, які отримуються людиною за допомогою або безпосередньо AI. Тому «безумовно мають бути винайдені рішення, що дозволяють захищати такі об'єкти від недозволеного використання та сприяти, аналогічно моделі *sui generis* для баз даних, патентної охорони винаходів, авторського права, поверненню інвестицій та компенсації витрат на створення таких об'єктів» [4, с. 50].

Власне, зважаючи саме на ці питання в США було подано позови стосовно використання штучним інтелектом творів та забезпечення прав авторів цих творів. Цікавими для вивчення є аргументи, наведені в позовах, які засновані як на правових, так і на етичних міркуваннях.

Так, позивачі Сара Андерсен, Келлі МакКернан і Карла Ортис («Позивачі») від свого імені та від імені всіх інших осіб, які перебувають у подібному стані подали колективний позов проти відповідачів Stability AI Ltd. і Stability AI, Inc., Midjourney, Inc., і DeviantArt, Inc. [8], тобто компаній-розробників штучного інтелекту, що генерує зображення. Позивачі твердять, що генератори зображень — це інструменти колажу ХХІ століття, які порушують права мільйонів художників. Відповідні програмні продукти завантажують копії мільярдів зображень, захищених авторським правом, генеруючи зображення «дифузєю» як стиснуті копії. При цьому всі «нові»

зображення, хоч і створюються з підказками користувачів, повністю базуються на навчальних зображеннях і є похідними роботами конкретних зображень.

Крім того, ці отримані похідні зображення конкурують на ринку з оригінальними зображеннями. Наприклад, якщо користувач штучного інтелекту хоче отримати нове зображення «у стилі» певного художника (мова не йде про загальну категорію робіт, як-от фентезі чи імпресіонізм), то цей художник не отримує жодної комісії за таке використання його робіт у Stable Diffusion. Натомість відповідачі, використовуючи свої продукти зі штучним інтелектом, отримують комерційну вигоду та значні прибутки від використання зображень, захищених авторським правом [8, с. 1–2]. При цьому у п. 100 позову зазначається, що успіх Stable Diffusion частково покладався на великий стрибок вперед у інформатиці, проте здебільшого річ у привласненні захищених авторським правом зображень [8, с. 22]. Крім того, у п. 222 позову зазначається, що через генерування зображень «у стилі» художників цінність їхнього мистецтва позивачів розмивається на ринку, заповненому копіями, створеними штучним інтелектом на основі унікальних художніх ідентичностей. Шкода завдається також через те, що авторам доводиться конкурувати з підробленими зображеннями, створеними з їхніх робіт і пов'язаними з їхніми іменами [8, с. 39]. Цікавим є те, що тут ставляться питання не тільки матеріального, а й нематеріального характеру, пов'язані із цінністю роботи людини-автора.

Водночас у позові, поданому виданням The New York Times [16], наголошено на дещо інших моментах, що, можливо, пов'язано із необхідністю захисту прав на інші об'єкти авторського права — не художні, а літературні твори, а саме журналістські статті. Фактично мова йде про Так, у виданні твердять, що використання їхніх текстів не є випадком «добросовісного використання», виправданого ніби новою «трансформаційною» метою. Однак «трансформації» під час використання контенту The Times без оплати для створення продуктів, які замінюють The Times і відбирають у неї аудиторію, не відбувається, вихідні дані моделей GenAI відповідачів конкурують із вхідними даними, які використовуються для їх навчання, і точно імітують їх, а отже — копіювання робіт Times для цієї мети не є добросовісним використанням [16, с. 2]. У позові наводяться конкретні приклади такого використання, які, на нашу думку, свідчать про неспівмірність зусиль, вкладених у створення матеріалів журналістами, та можливості несанкціонованого використання їхніх творів для навчання штучного інтелекту. Наприклад, у 2019 році The Times опублікувала серію з п'яти частин, яка отримала Пулітцерівську

премію, про хижачьке кредитування в індустрії таксі Нью-Йорка. 18-місячне розслідування містило 600 інтерв'ю, понад 100 запитів на документи, широкомасштабний аналіз інформацій та перегляд тисяч сторінок внутрішніх банківських записів та інших документів. Результатом стали кримінальні розслідування й прийняття нових законів для запобігання майбутнім зловживанням. OpenAI не брав жодної ролі у створенні цього вмісту, але з мінімальними підказками він дослівно продекламує його великі частини [16, с. 30]. Ще одним є плагін ChatGPT Browse with Bing, який також виводить неавторизовані копії та похідні роботи, захищені авторським правом, із The Times у формі синтетичних результатів пошуку, згенерованих із Times Works, які вперше з'явилися після закінчення квітня 2023 року для даних, які використовуються для навчання останнього OpenAI GPT-4 Turbo LLM. Перший відтворює перші два абзаци статті New York Times за травень 2023 року «Небезпечні, жажливі години після того, як жінку заштовхнули в поїзд» [16, с. 43]. Власне, створення відповідних творів людиною вимагає значних зусиль, інтелектуальних та емоційних, творчого та ціннісного підходу, які мають бути оцінені і в матеріальному, й у нематеріальному еквіваленті, зокрема й сумлінним використанням, а не механічним занесенням у базу даних для автоматичного генерування текстового матеріалу.

Водночас варто звернути увагу на те, що Бюро авторських прав США наразі збирає публічні коментарі щодо можливих нових правил використання генеративним штучним інтелектом захищених авторським правом матеріалів, і свої аргументи вже висловили найбільші компанії — розробники технологій штучного інтелекту, такі як Meta, Google, Microsoft, Adobe, Hugging Face, StabilityAI і Anthropic, а також Apple, відповідь якої зосереджена на захисті авторського права на код, написаний ШІ. Існують певні відмінності в їхніх підходах, але загальна думка для більшості одна: вони не вважають, що їм потрібно платити за навчання моделей ШІ роботі, захищеній авторським правом [10].

Вважаємо цікавим проаналізувати фрагменти відповідей деяких компаній, зібрані В. Девісом у статті [10], з погляду справедливості, добросовісності, розумності як засади правового регулювання відносин. Мова йде про співвідношення інтересів розробників сучасних технологій та авторів. Так, коментар від Meta зводиться до того, що власники авторських прав ніби все одно не отримають багато грошей, натомість розробники штучного інтелекту намагатимуться ідентифікувати мільйони й мільйони правовласників за дуже невелику вигоду [10]. Однак варто враховувати, що так само, як розробники штучного інтелекту за допомогою пошукових систем знаходять «навчальні» тексти чи

зображення, здається цілком можливим створити механізм ідентифікації їхніх авторів.

Іншого роду аргумент наводять у Google, стверджуючи, що навчання штучному інтелекту схоже на читання книги. У Microsoft також твердять, що моделі штучного інтелекту так само, як і люди, «вивчають» шаблони, кореляції, факти та методи з використання навчальних матеріалів [14, с. 3]. Із цього робиться висновок, що використання цими моделями даних відповідає принципам fair use. Однак, як ми бачимо на прикладах, наведених у позові The New York Times, таке «читання» цілком ймовірно має результатом копіювання фрагментів текстів, до того ж без посилання на джерело. Зрештою, матеріали, які добросовісно використовуються людиною для навчання, хоч і можуть копіюватися з цією метою, однак первинно перебувають у бібліотеках, книгарнях, у вигляді конспектів лекцій викладача тощо і передаються студентам на відповідній правовій підставі особою, яка має на це право, первинне чи вторинне. Водночас набуття величезної кількості творів за допомогою пошукової системи і зрештою їх поєднання без указівки на першоджерело, добросовісним і справедливим не здається.

Крім того, у Microsoft аргументують, що зміна закону про авторське право може зашкодити малим розробникам штучного інтелекту, а будь-яка вимога отримати згоду на доступні твори, які будуть використовуватися для навчання, завадить інноваціям. Неможливо досягти масштабу даних, необхідного для розробки відповідальних моделей, навіть якщо відома особа власника твору. Такі схеми ліцензування також перешкоджатимуть інноваціям з боку стартапів і нових учасників, які не мають ресурсів для отримання ліцензій, залишаючи розробку штучного інтелекту невеликій групі компаній з ресурсами для виконання широкомасштабних програм ліцензування або розробникам у країнах, де використання творів, захищених авторським правом, для тренування штучного інтелекту не є порушенням. На необхідності обмежень авторського права для підтримки творчості, інновацій та інших цінностей наголошує й Anthropic [10].

Але факт у тому, що творчість та інновації одних суб'єктів — розробників штучного інтелекту — за таких умов по суті відбуватимуться за рахунок результатів творчої діяльності інших — авторів. Можливо збалансованим виходом із ситуації в цьому разі буде не дозволяти необмежене використання творів для навчання штучного інтелекту, а встановити межі, у яких таке використання буде правомірним без відповідних комісійних авторів, наприклад, обсяг прибутку, який отримує розробник ШІ внаслідок його використання.

Водночас цікавими є аргументи StabilityAI, які посиляються на законодавства країн, де навчан-

ня моделі штучного інтелекту визнається добросовісним використанням. Мова йде про Сингапур, Японію, Європейський Союз, Республіку Корею, Тайвань, Малайзію та Ізраїль, які «реформували свої закони про авторське право, щоб створити безпечні гавані для навчання штучного інтелекту». Так, у Сполученому Королівстві головний науковий радник уряду рекомендував, якщо метою уряду є просування інноваційної індустрії алюмінію у Великобританії, він повинен дозволити аналіз доступних даних, тексту та зображень (вхідних даних) і використовувати існуючий захист авторського права та законодавства про інтелектуальну власність на результати роботи штучного інтелекту [15, с. 8].

Водночас, зважаючи на наведені аргументи, варто зауважити, що слід розмежовувати сфери, у яких застосовується штучний інтелект: чи мова йде про художні та літературні твори, про те чи інше мистецтво, яке має все ж більш гуманістичну, людиноорієнтовану природу, інтелектуальний та зрештою емоційний внесок автора, чи про розвиток певних промислових галузей, де штучний інтелект дійсно стане зручним інноваційним інструментом. І з цього випливає й етичне підґрунтя забезпечення балансу між суспільним та індивідуальним інтересом. У першому випадку, на нашу думку, інтерес автора, митця, однозначно превалює над інтересом корпорації-розробника штучного інтелекту. Іншими словами, важко назвати особливо суспільно важливим результатом функціонування штучного інтелекту згенероване зображення, яке використовується в особистих чи комерційних цілях. Тим більше, що, безперечно, виходячи й з маркетингових міркувань, для більшої соціальної привабливості, великі бізнеси наголошують саме на суспільній важливості своїх розробок, вимагаючи при цьому фактичного обмеження прав авторів творів, які використовуються для навчання генеративних моделей. Тож, на нашу думку, намагаючись створити собі певний позитивний імідж, компанії мали б турбуватися про тих, на результатах інтелектуальної діяльності, надаючи їм ресурси для творчості як такої.

Водночас маємо й друге етико-правове питання, пов'язане з наданням саме авторських прав на об'єкти, згенеровані штучним інтелектом. Так, у нормах чинного Закону України «Про авторське право і суміжні права» це питання вирішено через оціночне поняття оригінальності, яке розглядається залежно від ступеня використання комп'ютерної програми для виникнення відповідного об'єкта. Так, у ч. 1 ст. 33 цього закону розмежовано правовий режим неоригінальних об'єктів, що згенеровані комп'ютерною програмою без безпосередньої участі фізичної особи (на них надаються права особливого роду (*sui generis*), які є тільки майновими), та творів, тобто оригінальних об'єктів, які створила фізична особа, використовуючи

програмане забезпечення як інструмент для творчості. Так, існує навіть особливий вид мистецтва — ШІ-арт, де для створення робіт автори спеціально вивчають техніки та методи, щоб створити дійсно оригінальний продукт.

Однак вартий уваги ще й погляд на продукт використання штучного інтелекту ще в одній із найсильніших економік світу — в КНР, який відрізняється від європейського та північноамериканського. Так, К. Міліцина, досліджуючи відповідне законодавство КНР, ставить питання про тлумачення творчого внеску як фактично оціночного поняття та робить висновок про «доволі широкий підхід китайських судів до тлумачення творчого внеску, що збільшує вірогідність охороноздатності об'єктів, створених на основі ШІ... де людський внесок демонструє хоча б мінімальний рівень (кількісно і якісно) творчості» [5, с. 33]. Вважаємо, що це пов'язано з панівною в КНР ідеологією, де суспільне ставиться вище за індивідуальне. Вочевидь, законодавчий та судовий підхід спрямований насамперед на підтримку інновацій, а не на визнання пріоритетним безпосереднього внеску саме людини. Маємо сумніви стосовно того, що подібний підхід є виправданим з погляду сучасного «західного» гуманізму.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сфера використання штучного інтелекту в економіках світу дедалі розширюється, відповідно й змінюється правове регулювання взаємодії правових режимів штучного інтелекту та результатів інтелектуальної діяльності, виникає й нова правозастосовна практика, питання якої становлять значний науковий інтерес. На наш погляд, вирішення питання про дотримання прав авторів, твори яких використовуються для навчання штучного інтелекту, та врахування інтересів розробників штучного інтелекту, має не тільки економічний, а й етичний, ціннісний зміст. Для його вирішення варто враховувати, по-перше, сферу, у якій використовується штучний інтелект, її залученість у розвиток економіки держави (мистецтво чи, наприклад, важка промисловість, у якій створюється зокрема велика кількість робочих місць); по-друге, пам'ятати про баланс між нерівносісними суб'єктами правовідносин: індивідуальним автором та великими ІТ-корпораціями.

Так, працюючи над складними технологіями штучного інтелекту, вони, безперечно, мають змогу розробити ще один механізм і так чи інакше ідентифікувати автора «навчального» твору та дотриматися його особистих немайнових та майнових прав на твір. Так, у досліджуваних у статті нещодавніх позовах, вочевидь, не йдеться про соціальну спрямованість штучного інтелекту, який генерує зображення або тексти. Водночас дійсно мають бути встановлені межі добросовісного використання творів, наприклад, тих, які перебувають у відкритому доступі та тих, які перейшли в суспільне надбання. При цьому, звісно, у випадках, якщо штучний інтелект, генеруючи текст чи зображення, майже або навіть повністю копіює оригінальний твір, не вказуючи посилання на першоджерело, мова про добросовісне використання йти не може. Якщо ж у завданні для штучного інтелекту міститься посилання на конкретний твір чи автора, які мають бути враховані в кінцевому результаті, то, на нашу думку, це є прямою підставою для виплати певної винагороди автору.

Стосовно ж прав на об'єкти, згенеровані штучним інтелектом, вважаємо натеper найбільш збалансованим варіант правового регулювання відповідних відносин, який міститься в чинному Законі України «Про авторське право і суміжні права», хоча він і заснований на застосування оціночного поняття оригінальності. Однак це цілком відповідає суті розглядуваних відносин.

Варто підсумувати, що насправді перелік юридичних та етичних, ціннісних питань, які виникають у зв'язку з розвитком технологій штучного інтелекту, є дуже широким, та має багато перспектив для правових досліджень. Мова йде, наприклад, про питання реєстрації авторських прав на, так би мовити, складні твори, які містять і фрагменти, згенеровані штучним інтелектом, і твори людини. Крім того, зважаючи на викладене в статті стосовно балансу індивідуальних інтересів авторів та суспільного інтересу в розвитку певних галузей економіки, вважаємо доцільним і перспективним визначення законодавчих використання «навчальних» матеріалів для створення творів архітектури та об'єктів архітектури, оскільки для України натеper будівництво й архітектура є пріоритетними функціями її як держави.

Література

1. Андрощук Г. Штучний інтелект: економіка, інтелектуальна власність, загрози. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. № 2. С. 57–74.
2. Бисага Ю.М., Белов Д.М., Заборовський В.В. Штучний інтелект та авторські і суміжні права. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2023. Вип. 76. Ч. 2. С. 299–304.
3. Волинець В. Вплив штучного інтелекту на сучасне мистецтво: можливості та виклики. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2023. Т. 6, № 1. С. 21–31.

4. Капіца Ю.М. Тексти, музика, зображення, що створюються штучним інтелектом: до визначення моделі правової охорони. *Інформація і право*. 2021. № 1(36). С. 45–54.
5. Міліцина К.М. Перспективи об'єктів, створених на основі штучного інтелекту, з позиції авторського права Китайської Народної Республіки. *Актуальні проблеми держави і права*. 2022. № 95. С. 27–34.
6. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 57. Ст. 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (дата звернення: 27.03.2024).
7. Штефан А. Об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (штучним інтелектом) без безпосередньої участі людини: перший світовий досвід правової охорони. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2.
8. Andersen et al v. Stability AI Ltd. et al, Docket No. 3:23-cv-00201 (N.D. Cal. Jan 13, 2023), Court Docket. *Bloomberg Law*. 2023. URL: https://ipwatchdog.com/wp-content/uploads/2023/02/Andersen_et_al_v._Stability_AI.pdf (дата звернення: 27.03.2024).
9. Artificial Intelligence Act adopted by European Parliament legislative resolution of 13 March 2024. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_EN.pdf (дата звернення: 27.03.2024).
10. Davis W. AI companies have all kinds of arguments against paying for copyrighted content. *The Verge*. URL: <https://www.theverge.com/2023/11/4/23946353/generative-ai-copyright-training-data-openai-microsoft-google-meta-stabilityai> (дата звернення: 27.03.2024).
11. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj> (дата звернення: 27.03.2024).
12. Abbott R., Rothman E. Disrupting creativity: Copyright law in the age of generative artificial intelligence. *Florida Law Review*. 2022. P. 1141. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4185327 (дата звернення: 27.03.2024).
13. Guadamuz A. Artificial intelligence and copyright. *WIPO*. 2017. URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html (дата звернення: 27.03.2024).
14. Notice of Inquiry and Request for Comment re Artificial Intelligence and Copyright [Docket No. 2023–06]. Microsoft Corporation. *DocumentCloud*. URL: <https://www.documentcloud.org/documents/24117936-microsoft> (дата звернення: 27.03.2024).
15. Stability.ai Responseto UnitedStates Copyright Office Inquiry into Artifical Intelligence and Copyright. *DocumentCloud*. URL: <https://www.documentcloud.org/documents/24117937-stabilityai-stable-diffusion-etc> (дата звернення: 27.03.2024).
16. The New York Times Company vs. Microsoft Corporation («Microsoft») and OpenAI, Inc., OpenAI LP, OpenAI GP LLC, OpenAI LLC, OpenAI OpCo LLC, OpenAI Global LLC, OAI Corporation, LLC, OpenAI Holdings, LLC: Case 1:23-cv-11195. Document 1 Filed 12/27/23. 69 p. URL: https://nytco-assets.nytimes.com/2023/12/NYT_Complaint_Dec2023.pdf (дата звернення: 27.03.2024).

References

1. Androshchuk H. Shtuchnyi intelekt: ekonomika, intelektualna vlasnist, zahrozy. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. 2021. № 2. S. 57–74 [in Ukrainian].
2. Bysaha Yu.M., Bielov D.M., Zaborovskiy V.V. Shtuchnyi intelekt ta avtorski i sumizhni prava. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii PRAVO*. 2023. Vyp. 76. Ch. 2. S. 299–304 [in Ukrainian].
3. Volynets V. Vplyv shtuchnoho intelektu na suchasne mystetstvo: mozhlyvosti ta vyklyky. *Tsyfrova platforma: informatsiini tekhnologii v sotsiokulturnii sferi*. 2023. T. 6, № 1. S. 21–31 [in Ukrainian].
4. Kapitsa Yu.M. Teksty, muzyka, zobrazhennia, shcho stvoriuiutsia shtuchnym intelektom: do vyznachennia modeli pravovoi okhorony. *Informatsiia i pravo*. 2021. № 1(36). S. 45–54 [in Ukrainian].
5. Militsyna K.M. Perspektyvy obektiv, stvorenykh na osnovi shtuchnoho intelektu, z pozytsii avtorskoho prava Kytaiskoi Narodnoi Respubliky. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. 2022. № 95. S. 27–34 [in Ukrainian].
6. Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy vid 01.12.2022 № 2811-IX. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. 2023. № 57. St. 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> [in Ukrainian].
7. Shtefan A. Obiekty, zghenerovani kompiuternoiu prohramoiu (shtuchnym intelektom) bez bezposerednoi uchas-ti liudyny: pershyi svitovyi dosvid pravovoi okhorony. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. 2023. № 1–2 [in Ukrainian].
8. Andersen et al v. Stability AI Ltd. et al, Docket No. 3:23-cv-00201 (N.D. Cal. Jan 13, 2023), Court Docket. *Bloomberg Law*. 2023. URL: https://ipwatchdog.com/wp-content/uploads/2023/02/Andersen_et_al_v._Stability_AI.pdf.
9. Artificial Intelligence Act adopted by European Parliament legislative resolution of 13 March 2024. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_EN.pdf.
10. Davis W. AI companies have all kinds of arguments against paying for copyrighted content. *The Verge*. URL: <https://www.theverge.com/2023/11/4/23946353/generative-ai-copyright-training-data-openai-microsoft-google-meta-stabilityai>.

11. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>.

12. Abbott R., Rothman E. Disrupting creativity: Copyright law in the age of generative artificial intelligence. *Florida Law Review*. 2022. R. 1141. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4185327.

13. Guadamuz A. Artificial intelligence and copyright. *WIPO*. 2017. URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html.

14. Notice of Inquiry and Request for Comment re Artificial Intelligence and Copyright [Docket No. 2023–06]. Microsoft Corporation. *DocumentCloud*. URL: <https://www.documentcloud.org/documents/24117936-microsoft>.

15. Stability.ai Responseto UnitedStates Copyright Office Inquiry into Artifical Intelligence and Copyright. *DocumentCloud*. URL: <https://www.documentcloud.org/documents/24117937-stabilityai-stable-diffusion-etc>.

16. The New York Times Company vs. Microsoft Corporation (“Microsoft”) and OpenAI, Inc., OpenAI LP, OpenAI GP LLC, OpenAI LLC, OpenAI OpCo LLC, OpenAI Global LLC, OAI Corporation, LLC, OpenAI Holdings, LLC: Case 1:23-cv-11195. Document 1 Filed 12/27/23. 69 p. URL: https://nytco-assets.nytimes.com/2023/12/NYT_Complaint_Dec2023.pdf.